

O‘zbekiston Respublikasida davlat xaridini tashkil etish va uni takomillashtirish

Nurlan Abayevich Uzakbaev
Shuhratjon Botirjon o‘g‘li Abdulazizov
O‘zbekiston Respublikasi bank moliya akademiyasi

Annotatsiya: Maqolada davlat xaridlarining davlat byudjetlari mablag‘larini samaradorligi oshirish hamda uning davlat moliyasini boshqarishdagi o‘rni va ahamiyatini oshirish yo‘llari ko‘rib chiqilgan.

Kalit so‘zlar: elektron savdo, yashil xaridlar, ESG, OECD

Organization of public procurement in the Republic of Uzbekistan and its improvement

Nurlan Abayevich Uzakbaev
Shuhratjon Batirjon o‘glu Abdulazizov
Academy of banking and finance of Republic of Uzbekistan

Abstract: The article examines ways to increase the effectiveness of state procurement funds and to increase its role and importance in the management of state finances.

Keywords: e-commerce, green procurement, ESG, OECD

Hozirgi kunda dunyodagi ko‘plab mamlakatlar qatori O‘zbekiston Respublikasida ham davlat xaridi tizimini isloh etishga katta e‘tibor qaratilmoqda. Hukumat tomonidan xarid jarayonlarining ochiq-oydinligi, shaffofligi va samaradorligini ta‘minlash maqsadida elektron savdo jarayonlaridan foydalanish, davlat xaridlari jarayoniga tadbirkorlik sub‘ektlarini keng jalb qilish orqali savdolarda raqobatni kuchaytirish bo‘yicha qator tadbirlar amaliyotga tatbiq etilmoqda. O‘z navbatida davlat xaridlari tizimida zamonaviy shakl va tartib-taomillarni ishlab chiqish hayotiy zaruratga aylandi. Davlat xaridlarining takomillashtirilishi ushbu sohaning mukammal qonunchilik bazasini yaratish va uni xalqaro tajribaga mos ravishda rivojlantirish bilan ham uzviy bog‘liqdir.

Mamlakatimizda davlat xaridlarini natijadorligi ta‘minlash masalasi har jihatdan ahamiyatli ega hisoblanadi. Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida davlat buyurtmachilarining xaridlar hajmi kengayib, bu bevosita byudjet mablag‘lari va davlat ulushi bor korporativ tuzilmalarning moliyaviy resurslaridan oqilona

foydalanish mas'uliyatini yuzaga keltirmoqda. Deyarli barcha mamlakatlarda davlat xaridlari uchun davlat budjetidan qiladigan xarajatlar salmoqli bo'lib, bu davlat xaridlarini boshqarish tizimini rivojlantirish zaruriyatini keltirib chiqaradi. Shu nuqtai nazardan, budjet mablag'laridan samarali foydalanish, buyurtmalarni joylashtirishning oshkoraligi va shaffofligini ta'minlash, adolatli raqobat rivojlanishi va buyurtmalarni joylashtirishda korrupsiyani oldini olish maqsadida davlat xaridini boshqarish tizimini takomillashtirish muhim ahamiyatga ega.

2024-yilgi Davlat dasturida ham Ekologik barqarorlikni ta'minlashga qaratilgan "yashil" davlat xaridlarini amalga oshirish bo'yicha davlat siyosatini yangi bosqichga olib chiqish hamda Davlat xaridlarini amalga oshirishda "Yashil xaridlar" uchun ustuvorlik belgilovchi huquqiy bazani yaratish ko'zda tutilmoqda.¹ Ushbu maqsadlarga erishishda ekologik, ijtimoiy va boshqaruv standartlarining o'rni ahamiyatlidir.

Davlat moliyasini boshqarishda roli resurslarni boshqarish samaradorligini oshirish, pul qiymatini oshirish va hisobdorlikni oshirish uchun rivojlanganligi sababli, xaridlarning roli ham shunday o'zgardi. Umuman olganda, islohotlar xaridlar tizimi va tartiblari samaradorligini oshirish, mukofotlash jarayonining shaffofligini ta'minlash, elektron xaridlar orqali raqobatbardoshlik va tejamkorlikni oshirishga qaratilgan. Bundan tashqari, xaridlar fuqarolar farovonligini oshirishga qaratilgan iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik siyosatni ishlab chiqishda muhim rol o'ynay boshladi.

Xaridlarning davlat moliyasini boshqarishga ta'siri

Davlat xaridlari davlat moliyasini boshqarishda kiritilgan va shuning uchun jarayonlar, tizimlar va institutlarning kengroq to'plamiga ta'sir qiladi. Ular mamlakatning institutsional tuzilmalari va iqtisodiy kontekstiga qarab farq qilishi mumkin; umuman olganda, xaridlar davlat ma'muriyati o'z resurslarini qanday boshqarishiga ta'sir qiladi. Ushbu bobda xaridlarni rejalashtirish, tanlash va shartnomalarni boshqarishni qo'llab-quvvatlovchi qoidalar, jarayonlar va axborot tizimlari sifatida tavsiflangan. Xaridlar tizimini takomillashtirish bir qancha masalalar hal qilishi mumkin:

- xaridlar tizimlari byudjet prognozlari bo'yicha xarajatlarni osonlashtirishi mumkin;

- ishonchli va samarali resurslar oqimi va tranzaktsiyalarini osonlashtirish;

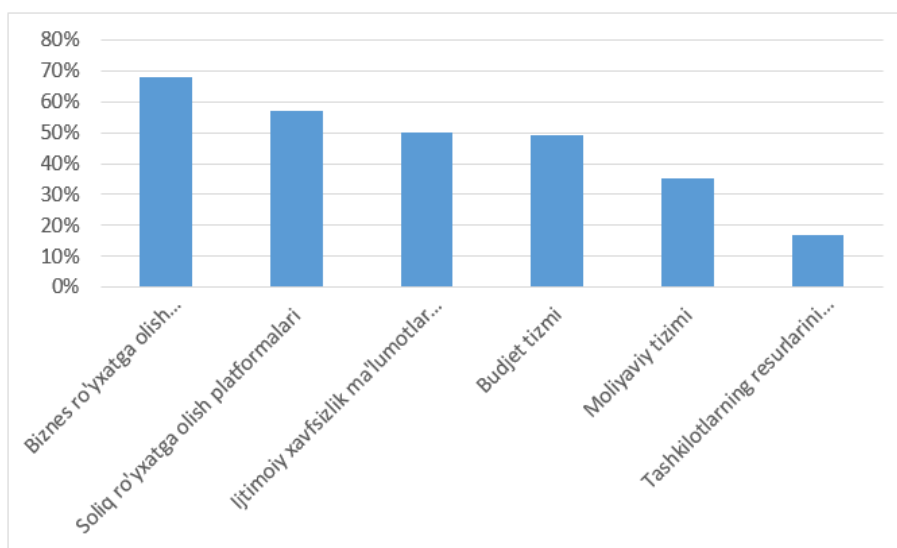
- hisobdorlikni oshirish va oqilona moliyaviy qarorlar qabul qilishni qo'llab-quvvatlash uchun muhim ma'lumotlarni yaratish.

Xarid qilish tizimlari subyektlarga tovarlar va xizmatlarni o'z vaqtida va tejamkor tarzda sotib olish imkonini beradi. Tasdiqlangan yetkazib beruvchilar va narxlarni taqqoslashning onlayn ombori bo'lgan elektron kataloglar (elektron kataloglar) orqali sub'yektlar o'z ehtiyojlariga narx va sifat jihatidan eng to'g'ri javob beradigan tovar va xizmatlarni xarid qilishlari mumkin. Bundan tashqari, shartnomalar o'z vaqtida

¹ <https://uzbekistan2030.uz/uz-Latn/discussion>

to‘lanishi mumkin, bu esa to‘lovlarni kechiktirish tufayli yuzaga keladigan jarimalar va qarzlarni kamaytiradi; tovarlar va xizmatlar rejalashtirilgan tarzda yetkazib berilishi mumkin, buning natijasida davlat xizmatlarini ko‘rsatish sifati yaxshilanadi. Ushbu jarayon davomida to‘lovlar integratsiyalangan xaridlar va to‘lov tizimlari orqali g‘aznachilikning pul mablag‘larini boshqarish jarayonlari bilan bog‘lanishi kerak.

Davlat xaridlarini takomillashtirishda turli xil xaborot tizimlari bilan integratsiyalashuvi juda muhim hisoblanadi. Albatta bu ushbu tizimning shaffof hamda natijadorligini oshirishga o‘z hissasini qo‘shadi. Quyida OECD mamlakatlarida davlat xaridi tizimi boshqa ma‘lumotlar ba‘zalari bilan birlashuvi to‘g‘rida ma‘lumotlar keltirilgan.

1-rasm. OECD mamlakatlaridagi xaridlar tizimlari bilan integratsiyalashgan eng mashhur markaziy hukumat axborot tizimlari²

Davlat xairdi so‘nggi yigirma yilda anchagina rivojlandi. An’anaviy va qonuniy xaridlar, asosan, turli xil toifadagi sotib olish yo‘li bilan taqdim etiladigan tovarlar va xizmatlarni tanlashni tartibga solish, shu bilan birga ochiq savdolar orqali suiiste‘mollik va manfaatdorlikni minimallashtirish bo‘lgan protseduralar to‘plamiga asoslangan edi. Xarid qilingan tovarlar va xizmatlarning asosiy qismi asosiy ma‘muriy ta‘minot va nisbatan oddiy xizmatlardan iborat edi.

Biroq, so‘nggi yigirma yil ichida davlat xaridlari sezilarli darajada o‘zgardi - AKT murakkab xarid vositalari va tizimlarining rivojlanishiga sezilarli hissa qo‘shdi; iqtisodiy integratsiya va savdoni erkinlashtirish sa’y-harakatlari global miqyosda tizimlarni uyg‘unlashtirdi; hamda Davlat xaridlari to‘g‘risidagi bitimning (GPA) yaratilishi va “Tovar va xizmatlarni xarid qilish to‘g‘risida”gi namunaviy qonunning yaratilishi davlat xaridlari bo‘yicha jahon standartlari va ilg‘or tajribalarni ilgari surishda rag‘batlantirdi.

² <https://www.elibrary.imf.org>

Internetning jadal o'sishi va tizimlar va ma'lumotlar bazalarining moliyaviy xarajatlarining kamayishi bilan bir qatorda AKTning rivojlanishi hukumatlar faoliyatini modernizatsiya qilish uchun turtki bo'ldi. Xaridlar nuqtai nazaridan, AKT dastlab onlayn ma'lumotni tarqatishni osonlashtirish uchun ishlab chiqilgan. Bu xarid qiluvchi sub'ektlarga o'zlarining xarid rejalarini ommaga e'lon qilishlari va shu bilan biznes imkoniyatlarini oshirishlari mumkin bo'lgan vositalarni taqdim etdi. Endilikda, xaridni amalga oshiruvchi subyektlarining ehtiyojlariga javoban ishlab chiqilgan AKT vositalari hukumatlarga xaridlar tizimini loyihalashning ko'lami va moslashuvchanligi o'rtasida muvozanatni saqlashga imkon beradi - bir necha o'n yillar oldin bu mumkin emas edi. Asboblar elektron teskari auksionlar va elektron kataloglarni qo'llab-quvvatlash uchun tranzaksiya portallarini, shuningdek, onlayn xarid rejalarini va yetkazib beruvchilarning registrlarini o'z ichiga oladi. Ushbu vositalar tomonidan taqdim etilgan samaradorlik va shaffoflik ochiq tenderlar natijasida raqobatni kuchaytirdi. Shuningdek shartnoma natijalarini onlayn kuzatish orqali ta'minot zanjiri boshqaruvini takomillashtirish, elektron to'lov tizimlari orqali shartnomalar tuzish bir qancha osonlashtirdi.

O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni moliyalashtirish hamda mamlakatimizga bevosita jalb qilish bilan bog'liq xorijiy investitsiyalar, xalqaro kreditlar va grantlar xalqaro moliya institutlari, xorijiy milliy hukumat moliya tashkilotlari hamda boshqa xorijiy qaytarilmaydigan yordamlar uchun ESGning ahamiyati beqiyos. Hozirgi kunda mamlakatimizda faoliyat yuritayotgan kompaniyalarga potentsial institutsional rivojlanish bilan bog'liq atrof-muhitning ifloslanishi xavfi mavjud. Umuman olganda korxonalar bundan buyon barqaror rivojlanishida hamda bozorda o'z o'rniga ega bo'lishida ESG standartlari muhim omil bo'lib xizmat qiladi, chunki kundan-kunga investorlar va mamlakatlar asosan ushbu standartlar mos keladigan loyihalarga investitsiya kiritishni afzal ko'rishmoqda.

Korxonalarining atrof-muhitga zararli ta'sirni minimallashtirish (E-ekologik), ijtimoiy rivojlanish, mehnat sharoitlari va xodimlarning hayot sifatini yaxshilash (I-ijtimoiy), shuningdek, kompaniya boshqaruvi va biznes shaffofligi (B-boshqaruv) sohasidagi eng ilg'or tajribalar amaliyotiga intilishlari kerak. ESG tamoyillarni muhokama qilish va keng targ'ib qilish o'rinli hamda dolzarb bo'lib, mamlakatimizda ko'plab xatolaridan qochish va ESG ekotizimi asosida eng yaxshi xalqaro tajribani joriy etishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasining 22.04.2021 yildagi "Davlat xaridlari to'g'risida"gi O'RQ-684-son Qonuni

2. Vazirlar Mahkamasining 2022 yil 20 maydagi 276-son qarori bilan tasdiqlangan "Davlat xaridlarini amalga oshirish bilan bogʻliq tartib-taomillarini tashkil etish va oʻtkazish tartibi toʻgʻrisida"gi Nizom

3. Jumaniyozov, I. T. (2021). The Progressive Foreign Experiments in the Activity of Sovereign Wealth Funds. *Annals of the Romanian Society for Cell Biology*, 109-116.

4. Jumaniyozov, I. (2018). Impact of Development Finance Institutions on Economic Growth: Implications for Reconstruction and Development Fund of Uzbekistan. *International Journal of Management Science and Business Administration*, 4(2), 84-88.

5. Jumaniyozov, I. (2020). ISSUES OF ENSURING THE TRANSPARENCY OF SOVEREIGN WEALTH FUNDS. *International Finance and Accounting*, 2020(5), 1.

6. Jumaniyozov, I. (2020). FOREIGN EXPERIENCE IN THE ACTIVITIES OF SOVEREIGN FUNDS. *International Finance and Accounting*, 2020(2), 1.

7. Jumaniyozov, I., & Xaydarov, A. (2023). The importance of social insurance in social protection. *Science and Education*, 4(1), 1033–1043. Retrieved from <https://opendscience.uz/index.php/sciedu/article/view/4941>

8. Inomjon, J. (2023). GENDER BYUDJETLASHTIRISHDA DAVLAT MOLIVAVIY NAZORATINING OʻRNI. *Новости образования: исследование в XXI веке*, 1(6), 1187-1191.

9. Бахронов, Ж., & Жуманиязов, И. (2023). Партисипатор бюджетлаштириш ва уни Ўзбекистонда қўллаш долзарблиги. *Science and Education*, 4(2), 1486–1493. Retrieved from <https://opendscience.uz/index.php/sciedu/article/view/5234>

10. Davlatboyeva, M. S. qizi, & Jumaniyozov, I. T. (2023). Yashil byudjetlashtirish va uni Oʻzbekistonda joriy etish istiqbollari. *Science and Education*, 4(2), 1509–1516. Retrieved from <https://opendscience.uz/index.php/sciedu/article/view/5237>

11. Jumaniyozov, I., & Mahmudov, M. (2022). Experience of foreign countries in attracting foreign investment. *Asian Journal of Research in Banking and Finance*, 12(5), 32-37.

12. Jumaniyozov, I. T., & Abdumannobov, A. M. (2020). MANAGING PUBLIC DEBT. In *Ключевые проблемы современной науки* (pp. 3-7).

13. Jumaniyozov, I. T., & Bakhodirkhujayev A.F. (2020). ISSUES AND CHALLENGES FOR THE IMPLEMENTATION OF MACROPRUDENTIAL POLICY IN UZBEKISTAN. In *Ключевые проблемы современной науки* (pp. 8-11).

14. T. Jumaniyozov, & A. Khaydarov. (2023). THE IMPACT OF UZBEKISTAN'S SOVEREIGN WEALTH FUNDS ON ECONOMIC GROWTH.

American Journal of Research in Humanities and Social Sciences, 10, 1–7. Retrieved from <https://www.americanjournal.org/index.php/ajrhss/article/view/495>

15. Jumaniyazov, I. T. (2019). The impact of Uzbekistan Reconstruction and development fund's expenditure on GDP growth. *Science, research, development*, 16.

16. Жуманиязов, И. Т. (2023). РЕСПУБЛИКА ВА МАҲАЛЛИЙ БЮДЖЕТ ДАРОМАДЛАРИ БАРҚАРОРЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ МАСАЛАЛАРИ. *PEDAGOGS jurnali*, 35(4), 109-120.

17. Jumaniyazov, I., & To'laganova, F. (2023). Aksiyadorlik jamiyatlarining korporativ moliya strategiyasini rivojlantirishda xorij tajribasi. *Science and Education*, 4(6), 836–847. Retrieved from <https://opencscience.uz/index.php/sciedu/article/view/6095>

18. Jumaniyazov, I., & Qayumova, M. (2023). Fuqarolik ishtirokidagi "Tashabbusli byudjet" turlari va uni O'zbekistonda qo'llash dolzarbligi. *Science and Education*, 4(6), 853–859. Retrieved from <https://opencscience.uz/index.php/sciedu/article/view/6101>

19. Жуманиязов, И. Т., & Садыкова, Н. О. (2023). Ўзбекистонда ва жаҳонда суверен фондлар инвестицион фаолияти. *Science and Education*, 4(6), 915–920. Retrieved from <https://opencscience.uz/index.php/sciedu/article/view/6106>

20. Jumaniyazov, I., & Vohidova, R. (2023). Davlat byudjeti mablag'laridan foydalanishda moliyaviy nazoratni kuchaytirish yo'llari. *Science and Education*, 4(6), 881–887. Retrieved from <https://opencscience.uz/index.php/sciedu/article/view/6100>

21. Inomjon, J., & Sarvar, A. (2023). SUVEREN FONDLAR FAOLIYATI VA ULARNING MOLIYAVIY MABLAG 'LARINI SAMARALI FOYDALANISHNING XORIJ TAJRIBASI. *PEDAGOGS jurnali*, 35(4), 102-108.

22. Jumaniyazov, I. T., & Islomov, A. (2023). O'RTA MUDDATLI DAVR UCHUN FISKAL STRATEGIYANI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI. *PEDAGOGS jurnali*, 35(4), 121-127.

23. Jumaniyazov, I. T., & Abdurahmonov, Q. (2023). TIKLANISH VA TARAQQIYOT JAMG'ARMASINING BANKLAR FAOLIYATIDAGI ISHTIROKI. *PEDAGOGS jurnali*, 35(4), 139-146.

24. Asror, A., & Inomjon, J. (2023). O'ZBEKISTONDA DAVLAT BOSHQARUV ORGANLARI ISH HAQI TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI. *PEDAGOGS jurnali*, 35(4), 128-138.

25. I.T.Jumaniyazov, & I.A.Mingboyev (2023). Gender budgeting and prospects for its implementation in Uzbekistan. *Science and Education*, 4 (5), 1518-1523.

26. Turayevich, J. I., & Akmal o'g'li, S. M. (2023). INVESTITSION LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISHDA TIKLANISH VA TARAQQIYOT JAMG'ARMASINING O'RNI. *PEDAGOGS jurnali*, 35(4), 147-157.

27. Jia, X., Cui, Y., Patro, R., Venkatachalam, S., Kanday, R. & Turayevich, J. (2023). Application of fractional-order nonlinear equations in coordinated control of multi-agent systems. *Nonlinear Engineering*, 12(1), 20220335. <https://doi.org/10.1515/nleng-2022-0335>

28. Abdullaev Aybek Nazarbaevich, Jumaniyazov Inomjon To'raevich, Sabirov Mirza Qilichbayevich, & Gulomov Ibrokhim Rustam ugli. (2024). Development Of China's Sovereign Wealth Funds. *Wire Insights: Journal of Innovation Insights*, 2(1), 1–8. Retrieved from <https://academiaone.org/index.php/7/article/view/479>

29. Sovereign wealth funds of the Republic of Uzbekistan in the post-pandemic period. (2023). *Pedagogical Cluster-Journal of Pedagogical Developments*, 1(2), 355-372. <https://euroasianjournals.org/index.php/pc/article/view/73>

30. Mirza Qilichbayevich Sabirov, Ibrokhim Rustam ugli Gulomov, Inomjon To'raevich Jumaniyazov, & Aybek Nazarbaevich Abdullaev. (2023). Relevance and Application of Compulsory Health Insurance in Republic of Uzbekistan. *Journal of Intellectual Property and Human Rights*, 2(11), 71–76. Retrieved from <http://journals.academiczone.net/index.php/jiphr/article/view/1477>

31. Aybek Nazarbaevich Abdullaev, Shavkat Bayramovich Babaev, Mirza Qilichbayevich Sabirov, & Inomjon To'raevich Jumaniyazov. (2024). TAX RELATIONS IN BUSINESS ENTITIES PROVIDING NON-STATE EDUCATIONAL SERVICES. *American Journal of Interdisciplinary Research and Development*, 25, 123–134. Retrieved from <http://www.ajird.journalspark.org/index.php/ajird/article/view/969>

32. Aybek Nazarbaevich Abdullaev, Inomjon To'raevich Jumaniyazov, Shavkat Bayramovich Babaev, & Mirza Qilichbayevich Sabirov. (2024). PROSPECTS OF ORGANIZING RENTAL OPERATIONS IN NON-GOVERNMENT EDUCATIONAL ORGANIZATIONS ON THE BASIS OF INTERNATIONAL STANDARDS OF FINANCIAL REPORTING. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 12(2), 104–114. Retrieved from <https://internationaljournals.co.in/index.php/giirj/article/view/5204>

33. Shavkat Bayramovich Babaev, Aybek Nazarbaevich Abdullaev, Mirza Qilichbayevich Sabirov, & Inomjon To'raevich Jumaniyazov. (2024). SOME ISSUES OF THE DEVELOPMENT OF BANKING INNOVATIONS IN THE COMMERCIAL BANKS OF UZBEKISTAN. *Academia Repository*, 5(03), 31–37. Retrieved from <https://academiarepo.org/index.php/1/article/view/662>

34. Shavkat Bayramovich Babaev, Aybek Nazarbaevich Abdullaev, Mirza Qilichbayevich Sabirov, Inomjon To'raevich Jumaniyazov, & Inomjon To'raevich Jumaniyazov. (2024). CONCEPTUAL REFLECTION OF THE CHANGING ROLE OF THE STATE EXPORT POLICY IN THE DEVELOPMENT STRATEGY OF

THE NEW UZBEKISTAN. European Scholar Journal, 5(3), 5-8. Retrieved from <https://www.scholarzest.com/index.php/esj/article/view/4393>

35. Shuhrat ABDULAZIZOV. ESG STANDARTLARI VA ULARNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI. International Journal of Finance and Digitalization. Vol. 3 Issue 01, 2024

36. Shuhrat Botirjon o‘g‘li Abdulazizov. Aksiyadorlik jamiyatlarining korporativ moliyaviy strategiyasi va ularning moliyaviy holati tahlili "Science and Education" Scientific Journal ISSN 2181-0842, May 2023 / Volume 4 Issue 5

37. Abdulazizov Shukhratjon Botirjon ogli. (2023). ANALYSIS OF CORPORATE FINANCIAL STRATEGY OF JOINT STOCK COMPANIES AND THEIR FINANCIAL STATE. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 11(6), 46–54.

38. Jumaniyazov, I. T. (2021). Transparency Is A Key Indicator Of The Activity Of Sovereign Wealth Funds. The American Journal of Management and Economics Innovations, 3(05), 30-37.

39. U Urokov. THE IMPORTANCE OF PROCUREMENT MODELS IN THE EFFECTIVE ORGANIZATION OF PUBLIC PROCUREMENT.- IMRAS, 2023

40. Urokov UY, Shodmonov E, Bobobekova D. Government procurement management. T.-2022.